

Lieta C-714/22

**Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu kopsavilkums saskaņā ar
Tiesas Reglamenta 98. panta 1. punktu**

Iesniegšanas datums:

2022. gada 22. novembris

Iesniedzējtiesa:

Sofijski rayon en sad (Bulgārija)

Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:

2022. gada 21. novembris

Prasītāja:

S.R.G.

Atbildētāja:

Profi Credit Bulgaria EOOD

Pamatlietas priekšmets

Šo tiesvedību reglamentē LESD 267. panta pirmā daļa

Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu priekšmets un juridiskais pamats

Lieta par tāda patēriņa kredītlīguma spēkā esamību, kurā bija panākta vienošanās par brīvprātīgu papildu pakalpojumu paketes apmaksu. Rodas šādi jautājumi: Vai šie pakalpojumi ir darbības, kas saistītas ar kredīta izmantošanu un pārvaldību, ņemot vērā to, ka uz tiem neattiecas kredīta gada procentu likme? Vai tāpēc šie papildu pakalpojumi var būt negodīgi noteikumi Direktīvas 93/13 izpratnē un vai tie ir uzskatāmi par daļu no “kredīta kopējām izmaksām”, kuriem ir nozīme gada procentu likmes noteikšanā saskaņā ar Direktīvu 2008/48? Kā, ņemot vērā Tiesas līdzšinējo judikatūru (spriedums apvienotajās lietās C-224/19 un C-259/19), ir jāsadala tiesāšanās izdevumi, ja patēriņa līgumā tiek konstatēti negodīgi noteikumi?

Prejudiciālie jautājumi

- 1) Vai Direktīvas 2008/48/EK 3. panta g) punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka papildu pakalpojumu izmaksas, par kurām puses ir vienojušās saistībā ar patēriņa kredītlīgumu, kā, piemēram, maksa par iespēju atlikt un samazināt maksājumu, ir uzskatāmas par daļu no kredīta gada procentu likmes?
- 2) Vai Direktīvas 2008/48/EK 10. panta 2. punkta g) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka kredītlīgumā starp komersantu un patērētāju kā kredītņēmēju nepareizi minēta gada procentu likme ir jāuzskata par kredītlīgumā nenorādītu gada procenta likmi un valsts tiesai ir jāpiemēro tiesiskās sekas, kas paredzētas valsts tiesību aktos par gada procentu likmes nenorādīšanu patēriņa kredītlīgumā?
- 3) Vai Direktīvas 2008/48/EK 23. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka valsts tiesībās paredzētā sankcija, kas izpaužas kā patēriņa kredītlīguma atzīšana par spēkā neesošu, saskaņā ar kuru ir jāatmaksā tikai piešķirtā pamatsumma, ir samērīga, ja patēriņa kredītlīgumā nav precīzi norādīta gada procentu likme?
- 4) Vai Direktīvas 93/13/EEK 4. panta 1. un 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka maksājumi par papildu pakalpojumu paketi, kas paredzēti patēriņa kredītlīgumam pievienotā atsevišķi no pamatlīguma noslēgtā papildu līgumā, ir uzskatāmi par daļu no līguma galvenā priekšmeta, un tādējādi tie nevar tikt pakļauti negodīguma novērtējumam?
- 5) Vai Direktīvas 93/13/EEK 3. panta 1. punkts, lasot to kopā ar direktīvas pielikuma 1. punkta o) apakšpunktu, ir jāinterpretē tādējādi, ka papildu pakalpojumu līguma noteikums, kas attiecas uz patēriņa kredītu, ir negodīgs, ja ar to patērētājam tiek piešķirta abstrakta iespēja atlikt un pārplānot maksājumus, par ko viņam ir jāmaksā, pat ja viņš šo iespēju neizmanto?
- 6) Vai Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts un 7. panta 1. punkts, kā arī efektivitātes princips ir jāinterpretē tādējādi, ka tie nepieļauj tiesisko regulējumu, saskaņā ar kuru ir iespējams daļu no tiesāšanās izdevumiem likt segt patērētājam šādos gadījumos: 1) ja pieteikums atzīt, ka konstatētā noteikuma negodīguma dēļ summas nav jāmaksā, tiek apmierināts daļēji [..]; 2) ja patērētāja tiesību īstenošana, nosakot prasījuma apmēru, ir praktiski neiespējama vai pārmērīgi apgrūtināta; un 3) visos gadījumos, kad pastāv negodīgs noteikums, tostarp gadījumos, kad negodīga noteikuma esamība tieši neietekmē kreditora prasījuma apmēru ne pilnībā, ne daļēji, vai ja noteikums nav tieši saistīts ar lietas priekšmetu?

Atsauces uz Savienības tiesību aktiem un Tiesas judikatūru

Padomes Direktīva 93/13/EEK (1993. gada 5. aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos, it īpaši 3. panta 1. punkts, 4. panta 2. punkts, 6. panta 1. punkts un 7. panta 1. punkts

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2008/48/EK (2008. gada 23. aprīlis) par patēriņa kredītliģumiem un ar ko atceļ Direktīvu 87/102/EEK, it īpaši 3. panta g) punkts, 10. panta 2. punkta g) apakšpunkts un 23. pants

Spriedums, 2018. gada 20. septembris, *EOS KSI Slovensko* (C-448/17, EU:C:2018:745)

Spriedums, 2020. gada 16. jūlijs, *Caixabank un Banco Bilbao Vizcaya Argentaria*, apvienotās lietas C-224/19 un C-259/19, ECLI:EU:C:2020:578, it īpaši rezolutīvās daļas 5. punkts

Atsauces uz valsts tiesību normām

Zakon za zadalzheniata i dogovorite (Likums par saistībām un līgumiem, Bulgārija), it īpaši 26. pants

Zakon za potrebitelskia kredit (Patēriņa kredītu likums, Bulgārija, turpmāk tekstā – “ZPK”), it īpaši 10.a), 11., 19., 21.–24. un 33. pants, kā arī šī likuma *Dopalnitelni razporedbi* (papildnoteikumi) 1. pants

Grazhdanski protsesualen kodeks (Civilprocesa kodekss, Bulgārija), it īpaši 7. panta 3. punkts un 78. pants

Īss faktisko apstākļu un tiesvedības izklāsts

- 1 2019. gada 10. oktobrī prasītāja un atbildētāja noslēdza patēriņa kredītliģumu ar turpinājumā izklāstīto saturu. Kredīta piešķiršana 5000 levu (BGN) apmērā uz 36 mēnešiem, aizņēmuma likme 41,00 % gadā, gada procentu likme 49,02 %, kopējās saistības par kredītu 8765,02 levas. Papildus kopējām saistībām attiecībā uz kredītu patēriņa kredītliģumā ir paredzēta atlīdzība par šādiem brīvprātīgiem papildu pakalpojumiem: a) par tiesību garantēšanu uz patēriņa kredīta prioritāru pārbaudi un izmaksu (“Fast”) 1250 levu apmērā; un b) par tiesību piešķiršanu mainīt patēriņa kredīta atmaksas grafiku (“Flexi”) 2500 levu apmērā. Šīs summas ir iekļautas atmaksas grafikā kā līguma sastāvdaļa, un tādējādi kopējās saistības par kredītu ir 12 515,02 levas, kas maksājamas 36 ikmēneša maksājumos attiecīgi 347,64 levu apmērā. Starp pusēm nav strīda par to, ka atbildētāja prasītājai ir faktiski izmaksājusi summu 5000 levu apmērā.
- 2 Kredītliģumā ir norādīts, ka klients iepriekš ir skaidri izteicis vēlmi iegādāties brīvprātīgos papildu pakalpojumus, kuru izmantošanas nosacījumi ir detalizēti aprakstīti atbildētājas tipveida tirdzniecības nosacījumos. Atbilstoši tiem papildu pakalpojums “Fast” dod klientam, kurš to ir iegādājies, tiesības uz prioritāru kredīta pieteikuma izskatīšanu. Pēc apstiprinājuma lēmuma pieņemšanas piešķirtā summa klientam tiek pārskaitīta 24 stundu laikā pēc nepieciešamo dokumentu parakstīšanas. Saskaņā ar tipveida tirdzniecības nosacījumiem papildu pakalpojums “Flexi” dod klientam, kurš to iegādājies, tiesības mainīt savu

atmaksas grafiku saskaņā ar attiecīgajiem īpašajiem nosacījumiem. Klients var lūgt atlikt vai samazināt noteiktu atmaksas maksājumu skaitu, ja ir konstatējami detalizēti uzskaitīti iemesli (darba nespēja, darba zaudēšana, īpašuma zaudēšana vai bojāšana katastrofas gadījumā u.c.).

- 3 Lietā pēc būtības starp pusēm nav strīda par to, ka patērētājs, noslēdzot kredītlīgumu, brīvprātīgi vēlējās iegādāties minētos papildu pakalpojumus. Iebildums par prasītājas maldināšanu attiecībā līguma, kas ar viņu noslēgts, būtību netika izvirzīts. Lietā netika apgalvots, ka atbildētāja būtu atteikusies piešķirt kredītu, ja šie papildu pakalpojumi nebūtu tikuši apmaksāti.
- 4 Saskaņā ar šajā lietā piemērojamām ZPK valsts tiesību normām kreditors nedrīkst pieprasīt samaksu vai atlīdzību par darbībām, kas saistītas ar kredīta izņemšanu un pārvaldīšanu (10.a) panta 2. punkts). Kredīta gada procentu likme tiek definēta kā kredīta kopējās pašreizējās vai turpmākās izmaksas patērētājam, un tā nedrīkst pārsniegt noteiktu maksimālo robežu (19. panta 1. un 4. punkts). Šajā ziņā gan gada procentu likmes apmērs, gan kopējā summa, kas patērētājam jāmaksā un kas jāaprēķina, slēdzot kredītlīgumu, ir obligāti patērētāja kredītlīguma elementi (11. panta 1. punkta 10) apakšpunkts). Vienlaikus jebkurš patērētāja kredītlīgumā ietverts noteikums, kura mērķis vai sekas ir ZPK prasību apiešana, nav spēkā (21. pants); ja nav izpildītas prasības par gada procentu likmes norādīšanu vai ir pārsniegta tās augšējā robeža, patērētāja kredītlīgums nav spēkā (22. pants). Ja patērētāja kredītlīgums tiek atzīts par spēkā neesošu, patērētājam ir pienākums atmaksāt tikai kredīta neto summu, un viņam nav jāmaksā procenti vai citas ar kredītu saistītās izmaksas (23. pants).
- 5 Prasītāja iesniedzējtiesā ir cēlusi prasību par negatīva fakta konstatēšanu. Prasītāja lūdz atzīt, ka viņa nav parādā atbildētājam kopējo summu 7515,02 levu apmērā, kuru veido: 1) 3765,02 levas kā līgumprocenti, ko veido gada aizņēmuma likme un gada procentu likme par visu patērētāja kredītlīguma darbības laiku; 2) 1250 levas kā atlīdzība par papildu pakalpojumu “Fast”; un 3) 2500 levas kā atlīdzība par papildu pakalpojumu “Flexi”.

Pamatlietas pušu galvenie argumenti

- 6 S.R.G. apgalvo, ka patērētāja kredītlīguma noteikumi, atbilstoši kuriem tiek noteikts pienākums maksāt gada procentus, gada procentu likmi un atlīdzību par papildu pakalpojumiem, nav spēkā, jo tie nav labticīgi. Turklāt viņa apstrīd pienākumu maksāt atlīdzību par papildu pakalpojumiem, jo viņas ieskatā tie bija parastas kredīta administrēšanas darbības (tie ietvēra pieteikuma par patērētāja kredīta piešķiršanu un izmaksu izskatīšanu). S.R.G. norāda, ka viņai nav jāmaksā šī atlīdzība, ņemot vērā, ka tā nav labticīga, jo atlīdzība par abiem papildu pakalpojumiem kopā ir 3750 levas un šī summa pārsniedz pusi no summas, kas ir tikusi piešķirta kā kredīts. Strīda pamatā esošā atlīdzība neesot saistīta ar pakalpojumiem, kas nav saistīti ar kreditora galveno prasījumu, bet esot maksa par kredīta izņemšanu vai attiecīgi par darbībām saistībā ar kredīta administrēšanu.

Tāpēc netiekot ievērots skaidri noteiktais aizliegums, saskaņā ar kuru kreditors nedrīkst pieprasīt maksu un atlīdzību par darbībām saistībā ar kredīta izņemšanu un administrēšanu. Turklāt prasītāja izvirza argumentu, ka papildu pakalpojumi ir daļa no līgumā paredzētās atlīdzības, un tāpēc tie ir jāiekļauj gada procentu likmē. Atlīdzība par šiem papildu pakalpojumiem radot izmaksas patērētājiem, un tāpēc tās ir slēptas kredīta izmaksas, kas ir iemesls, kāpēc tās bija jāņem vērā, nosakot gada procentu likmi. Taču, ja attiecīgo pakalpojumu izmaksas tiktu pieskaitītas gada procentu likmei, tā pārsniegtu ZKP paredzētos ierobežojumus attiecībā uz tās maksimālo apmēru, un šis apstāklis būtu iemesls patēriņa kredītlīguma spēkā neesamībai.

- 7 Atbildētāja apgalvo, ka, iesniedzot pieteikumu par kredīta piešķiršanu, prasītāja pati nolēma iegādāties līguma papildu pakalpojumus. Viņas rīcībā esot bijusi nepieciešamā papildu pirmslīguma informācija par līgumā paredzētajiem pakalpojumiem. Atbildētāja apgalvo, ka gada aizņēmuma likme ir fiksēta un ka tās tipveida tirdzniecības nosacījumos, kas ir noslēgtā patēriņa kredītlīguma sastāvdaļa, ir norādīts, no kā sastāv līgumā noteiktā atlīdzība, kādi ir aizņēmuma likmes piemērošanas nosacījumi un kā ir tikusi aprēķināta gada procentu likme. Turklāt atmaksas grafikā esot tikuši iekļauti visā līguma darbības laikā konkrēti veicamie kredīta atmaksas maksājumi. Tipveida nosacījumos esot paredzētas patērētāja atteikuma tiesības. Atbildētāja nepiekrīt apgalvojumam, ka papildu pakalpojumu iegādes noteikumi nav labticīgi, jo šis papildu iespējas esot izvēlējusies prasītāja un tās neesot obligāts nosacījums kredītlīguma noslēgšanai. Tādēļ tā uzskata, ka prasītājas apgalvojums par negodīgumu nav pamatots. Atbildētāja apgalvo, ka prasītāja ir izmantojusi papildlīguma pakalpojumus, t.i., patēriņa kredīta prioritāru izskatīšanu un izmaksu, kā arī līgumā noteikto kredīta atmaksas maksājumu atlikšanu.

Īss lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu pamatojuma izklāsts

- 8 Iesniedzējtiesas ieskatā tiesvedības priekšmets ir jautājums par kredītlīguma spēkā esamību kopumā un konkrēti par papildu pakalpojumu iegādes noteikumu spēkā esamību. Saskaņā ar Bulgārijas tiesību normām lēmējinstādei, kurai ir jāpieņem lēmums lietā, ir pienākums pēc savas ierosmes ņemt vērā negodīgus noteikumus, kas ir ietverti tādā patēriņa kredītlīgumā, kāds tas ir šajā lietā.
- 9 Šajā ziņā iesniedzējtiesai vispirms rodas jautājums par to, kā patēriņa kredītlīgumā tiek noteikta gada procentu likme. Saskaņā ar valsts tiesībām patēriņa kredītlīgums, attiecībā uz kuru nav ievērotas likumā noteiktās prasības par gada procentu likmes norādīšanu, tiek atzīts par spēkā neesošu; patērētājam ir pienākums atmaksāt tikai saņemto summu bez procentiem un izmaksām. Līdzīgi iesniedzējtiesa saprot spriedumu *EOS KSI Slovensko* (C-448/17), saskaņā ar kuru Direktīvas 93/13/EEK 4. panta 2. punkta prasība nav izpildīta, ja noteikums par gada procentu likmes apmēru ir formulēts neskaidri. Tāpēc valsts tiesai šādi noteikumi nav jāpiemēro. Tomēr iesniedzējtiesas ieskatā ir jāvērtē, vai valsts tiesībās paredzētā sankcija, proti, patēriņa kredītlīguma atzīšana par spēkā

neesošu, ja tas neatbilst obligātajām prasībām saistībā ar gada procentu likmes norādīšanu, ir atbilstoša vai attiecīgi samērīga Direktīvas 2008/48/EK 23. panta izpratnē. Šis jautājums ir jāvērtē, ņemot vērā prasītājas argumentu, ka, aprēķinot līgumā noteikto gada procentu likmi, kreditors apzināti nav iekļāvis atlīdzību par papildu pakalpojumiem, kas pēc būtības nav papildu pakalpojumi, bet ir saistīti ar kredīta izņemšanu un pārvaldību. Tāpēc iesniedzējtiesas ieskatā ir jāatbild uz jautājumu, vai gada procentu likmes nepareiza norādīšana patērīna kredītlīgumā ir pielīdzināma tās nenorādīšanai. Līdz ar to ir jāatbild uz tādējādi uzdodamo jautājumu par to, vai nolīgtie maksājumi par “papildu pakalpojumiem” (kas tika iekļauti sākotnējā atmaksas grafikā līguma noslēgšanas brīdī un ir pilnībā saistīti ar aizdevuma atmaksas veidu, nevis ar citu preču saņemšanu) ir izmaksas, kuras ir jāiekļauj gada procentu likmē saskaņā ar Direktīvas 2008/48 3. panta g) punktu. Tāpēc ir nepieciešams skaidrojums par to, vai šādas atlīdzības maksājums šajā gadījumā ir ar kredītlīgumu saistīta līguma “galvenais priekšmets” vai papildu nosacījums, kas atbilst kredītlīguma papildu izmaksām.

- 10 Visbeidzot iesniedzējtiesa vēlas atgādināt 2020. gada 16. jūlija sprieduma *Caixabank* un *Banco Bilbao Vizcaya Argentaria* (apvienotās lietas C-224/19 un C-259/19) rezolutīvās daļas 5. punktu, kurā ir norādīts šādi: “Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts un 7. panta 1. punkts, kā arī efektivitātes princips ir jāinterpretē tādējādi, ka ar tiem netiek pieļauts tāds tiesiskais regulējums, kas ļauj piespriet patērētājam segt daļu no procesuālajiem izdevumiem atbilstoši to nepamatoti samaksāto summu apmēram, kuras tam ir atmaksātas pēc līgumiska noteikuma spēkā neesamības tā negodīguma dēļ konstatēšanas, ņemot vērā, ka šāds regulējums rada būtisku šķērsli, kas var atturēt patērētāju īstenot ar Direktīvu 93/13 piešķirtās tiesības uz līgumisku noteikumu potenciāla negodīguma efektīvu pārbaudi tiesā”. Ņemot vērā minēto, lēmējinstādei, kurai ir jāpieņem lēmums, rodas jautājums par to, vai šī interpretācija ir piemērojama tikai gadījumos, kad patērētājam ir praktiski neiespējami vai pārmērīgi sarežģīti īstenot savas tiesības, ja prasība par to maksājumu atmaksāšanu, kas veikti, pamatojoties uz negodīgu noteikumu, ir kvantitatīvi nosakāma, vai visos gadījumos, tostarp arī tad, ja pastāv netaisnīgs noteikums, kas pilnībā vai daļēji neietekmē prasījuma summu, kura nav tieši saistīta ar tiesvedības priekšmetu, kas atbilst parādam pret kreditoru. Šis jautājums ir saistīts ar pamatlietas priekšmetu, jo, ja atlīdzība par “papildu pakalpojumiem” būtu ar kredītlīgumu saistītā līguma “galvenais priekšmets” un tādējādi nebūtu iekļaujama gada procentu likmes aprēķinā, tad, izšķirot strīdu, būtu jālemj arī par tiesāšanās izdevumu sadalījumu. Saskaņā ar valsts tiesībām tiesas izdevumu daļa ir atkarīga no tā, cik lielā mērā pieteikums tiek apmierināts vai attiecīgi noraidīts, neatkarīgi no procesā iesaistītās puses tiesībspējas.